

УДК 930.253:[929Холодний:7.071.1](477)«192/193»

Л. В. ВАЩУК*

ПЕТРО ІВАНОВИЧ ХОЛОДНИЙ: ПОСТАТЬ МИТЦЯ
(за документами Центрального
державного архіву зарубіжної українки)

На основі документів Центрального державного архіву зарубіжної українки висвітлено мистецьку діяльність у 1920–1930-і роки (під час перебування в еміграції) видатного українського художника, громадсько-політичного діяча, вченого та педагога Петра Івановича Холодного, а також розглянуто, як сучасники оцінювали внесок митця у розвиток української культури.

Ключові слова: Петро Іванович Холодний; художник; громадсько-політичний діяч; періодичні видання; виставки; еміграція.

Початок ХХ ст., що відзначився героїчними та, водночас, трагічними подіями національно-визвольних змагань 1917–1921 рр., привніс в українську історію нові імена патріотів – борців за відновлення національної державності. Серед них вирізняється досить неординарна та багатогранна постать Петра Івановича Холодного (1876–1930). Видатний громадсько-політичний діяч, міністр народної освіти Української Народної Республіки (УНР), учений-хімік та педагог Петро Холодний (старший)¹ зробив ще й неоціненний внесок у розвиток українського мистецтва, будучи талановитим живописцем, художником-монументалістом та графіком.

Зовсім не випадково сучасники митця порівнювали його з ідеалом італійського Ренесансу – “універсальною людиною” (лат. *homo*

П. І. Холодний на риболовлі. Шале (Франція), 1928 р.
“Тризуб”, ч. 21, 21 червня 1931 р.
ЦДАЗУ. Ф. 15. Оп. 1. Спр. 129. Арк. 113.

* Ващук Людмила Вікторівна – провідний науковий співробітник відділу використання документів Центрального державного архіву зарубіжної українки.

universalis) та з флорентійським художником і винахідником Леонардо да Вінчі. Влучно з цього приводу про постать Петра Холодного висловився громадсько-політичний діяч, публіцист В'ячеслав Прокопович: “Холодного, його напрочуд ріжносторонню натуру трудно вкласти в тісні рамці якогось фаху. В ньому було щось од тих майстрів раннього Відродження, ріжносторонності, багатству одарованости, широчині знання і інтересів та ріжноманітності праці на усяких ділянках духу людського, яким ми не перестаємо дивуватися й досі. Холодний для мене – вчений, педагог-творець, організатор, маляр, громадянин, борець за Україну, державний муж і найширше – чоловік”²².

Тривалий час ім'я П. І. Холодного було маловідоме серед української громадськості, адже в радянські часи дослідження постаті міністра уряду УНР та активного учасника національно-визвольних змагань було неприпустиме. Зі здобуттям Україною незалежності розпочалося поступове вивчення феномену діяча. Починаючи з 90-х років ХХ ст. і до сьогодні з'явилася низка наукових праць, присвячених Петру Холодному (старшому) як митцю. Зокрема, його творчу та культурно-освітню діяльність досліджували В. М. Даниленко, Г. О. Куриленко, Т. С. Осташко, Ю. В. Телячий, А. М. Трембіцький, А. А. Трембіцький³ та ін.

Документи про П. І. Холодного розпорошені в різних архівних установах України, що не зовсім сприяє дослідженню його життєвого і творчого шляху. Так, частина документів, що інформує про творчість митця, нині зберігається у Державному архіві Львівської області, зокрема у фонді “Асоціація незалежних українських митців” (Ф. 291. Оп. 1). Також комплекс документів про П. І. Холодного знаходиться на зберіганні у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України) – “Холодний Петро Іванович (1874–1930) – міністр освіти Директорії УНР, листопад 1920 р. – м. Гусятин, листопад 1921 р. – м. Тарнів, червень 1922 р. – м. Львів” (Ф. № 1868. Оп. 1). Проте документи цих фондів висвітлюють лише певний період життя діяча, що, безумовно, недостатньо для ґрунтовних досліджень його багатогранної постаті.

Незамінними джерелами при вивченні творчості Петра Холодного (старшого) є українські періодичні видання, що виходили друком незначними тиражами як на теренах Галичини, що перебувала у складі Польської Республіки, так і безпосередньо за кордоном – в Австрії, Польщі, ЧСР та Франції. Значний комплекс періодики міжвоєнного періоду, що проливає світло на мистецькі здобутки художника у період його життя з 1920 р. до 1930 р. та розвиток українського образотворчого мистецтва в цілому, зберігається у Центральному державному архіві зарубіжної україніки (ЦДАЗУ). Зокрема, інформація про Петра

Холодного міститься у документах фонду “Колекція журналів, газет та бюлетенів, виданих в Україні та за кордоном” (Ф. № 15).

Серед періодичних видань, які всебічно висвітлюють постать Петра Холодного як митця, варто назвати такі: ілюстрований журнал для дітей “Ранок” (Кам’янець-Подільський); друкований орган ревізійного Союзу українських кооператорів “Господарсько-кооперативний часопис”, місячник літератури, науки й суспільного життя “Літературно-науковий вісник”, місячник української плястики “Українське мистецтво” (Львів); тижневик “Воля” (Відень); друкований орган головної управи Українського центрального комітету в Польщі “Шляхом незалежності”, науково-літературний місячник “Наша культура” (Варшава); видання Українського товариства прихильників книги “Книголюб” (Прага); тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва “Тризуб” (Париж).

Статті та повідомлення зазначених вище видань несуть у собі цінну інформацію про маловідомі творчі досягнення Петра Холодного (старшого), його участь у численних художніх виставкових проектах, організацію ним мистецьких заходів у Львові, поїздки за кордон із метою збору матеріалів для розроблення нових сюжетів. Ці публікації, що вийшли ще за життя художника, фіксують поточні події його творчої біографії. Інша група – статті, присвячені пам’яті Петра Холодного, та окремі повідомлення щодо подальшої долі його творчої спадщини.

Аналіз першої групи публікацій дозволяє не лише вивчити постать Петра Холодного як митця, а й дослідити історичне тло, на фоні якого відбувалася його діяльність. До цих джерел належать як ґрунтовні статті, так і короткі повідомлення, що розповідають про поточні новини з життя художника. Наприклад, на сторінках тижневика “Воля” (ч. 6, Відень) за лютий 1920 р. у рубриці “Українське мистецтво” інформується про завершення Петром Холодним двох великих картин “Покуття” і “Польські війська в Кам’янці” та створення ним цінних портретів діячів українських національно-визвольних змагань⁴.

Незважаючи на складну внутрішньополітичну ситуацію в Україні, яка безпосередньо впливала на життя П. І. Холодного як міністра народної освіти уряду УНР, художник не полишав творчої діяльності. Навпаки, цей період був досить плідним і в результаті дав цілу галерею портретів військових та політичних діячів.

Військова тематика не могла залишити байдужими тогочасних митців, свідченням чого стала Українська мистецька виставка, що відкрилася 4 червня 1922 р. у приміщенні Музею Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові. Детально про захід розповідає стаття “З мистецької виставки. (Вражіння і замітки)”⁵, опублікована під псевдонімом “Номо” у “Літературно-науковому віснику” (кн. IV, Львів) за серпень 1922 р. Організатором виставки виступив Гурток діячів українського

мистецтва у Львові, головою якого був Петро Іванович. Автор інформує, що серед 326 експонатів виставки 218 становлять твори наддніпрянських художників. За його твердженням, “виступ придніпрянських і галицьких українців разом на одній виставці, ми й мусимо витати, як симптом соборности української культури...”⁶.

У замітці автор зауважив, що “найбільшу увагу відвідувачів притягає до себе велике полотно Петра Холодного “Ой у полі жито”, як і взагалі куток зайнятий його образами. Він є правдивим центром, а згада не полотно кульмінаційним пунктом виставки”⁷. Детально аналізуючи мистецький витвір, він вказує на зв’язок стилю Петра Холодного з традиціями візантійського мистецтва. У другій картині художника – “Св. Зосима і Саватія”, на думку публіциста, також спостерігається генеза стилю майстра від візантійського іконопису та давнього українського мистецтва. На виставці було представлено й пейзажі Петра Холодного (“Початок весни”, “Зима – сніг паде”) та портрети його сучасників – Андрія Лівичького і генерала Безручка⁸, де художником влучно передана не лише їхня зовнішня схожість, а й характер та душа.

Про нові творчі досягнення митця неодноразово інформувалося на сторінках “Тризубу”. У рубриці “З літератури і мистецтва” тижневика (ч. 9, Париж) за 13 грудня 1925 р. уміщено повідомлення про нову ікону, написану Петром Холодним, а саме – ікону св. Володимира та св. Йософата для Волоської (Успенської) церкви у Львові⁹.

Періодичні видання свідчать, що творчість Петра Холодного (старшого) тісно перепліталася із його громадсько-культурною діяльністю – він неодноразово виступав ініціатором та організатором багатьох мистецьких заходів. У рубриці “Всеукраїнська мистецька хроніка” місячника “Українське мистецтво” (ч. 2, Львів) за листопад 1926 р. опубліковано повідомлення “IV Виставка Гуртка діячів українського мистецтва у Львові”. Замітка інформує, що 28 листопада 1926 р. у залах Національного музею у Львові відбулося відкриття виставки, де експонувалося 114 робіт 18-ти українських митців. Захід відкривав голова гуртка – Петро Холодний. Окрім робіт самого голови, на виставці було представлено творчі доробки Петра Мегика, Петра Обая, Ольги та Олени Кульчицьких, Роберта Лісовського та ін.¹⁰ Також у виданні надруковано три репродукції вітражів П. Холодного, виконаних ним в Успенській церкві у Львові.

У цьому ж номері місячника “Українське мистецтво” привертає увагу повідомлення “Виставка української графіки в Бельгії”, в якому анонсується виставка української гравюри та книжної графіки, що мала відкритися у квітні 1927 р. Організатором заходу виступав відомий український політичний діяч і публіцист Дмитро Андрієвський¹¹.

Цій же виставці української графіки у Бельгії присвячена стаття “Виставка сучасної української графіки в Брюсселі”, що вийшла дру-

Малюнок Петра Холодного (старшого) “Ранок” (підписано – “ПХ”), Кам’янець-Подільський, 1920 р.
ЦДАЗУ Ф. 15. Оп. 1.
Спр. 37. Арк. 2.

ком на сторінках видання Українського товариства прихильників книги “Книголюб”, (кн. II, Прага) за 1927 р.¹² Виставка проходила 23 квітня – 15 травня 1927 р. у приміщенні “Le Musée du Livre”. У заході взяли участь митці-графіки з Наддніпрянської України, Галичини та представники української діаспори: Микола Бутович, Василь Касіян, Павло Ковжун, Володимир Січинський, Роберт Лісовський, Олена Кульчицька, Петро Холодний (старший) і Петро Холодний (молодший) та багато інших. Окрім гравюр було представлено чимало зразків української книжкової графіки – обкладинки, видавничі марки та ілюстрації.

Виставка викликала значний резонанс серед бельгійських знавців графіки та громадськості, у т. ч. французької. Вийшли відгуки та рецензії у виданнях Львова, Луцька та українських часописах у Парижі. Серед французьких рецензій привертає до себе увагу стаття в “Le Musée du Livre”. У ній найбільш детально характеризується творчість граверів Олени Кульчицької, Василя Касіяна, Петра Холодного (старшого), Миколи Глуценка та ін. Оскільки виставковий проект справив враження на європейську публіку, то організаторами було прийнято рішення повторно показати його восени 1927 р. у Берліні, Парижі, Римі та ін. великих містах Європи¹³.

Зауважимо, що книжкова графіка у 20-х – 30-х роках ХХ ст. була поширеним жанром творчості в середовищі українських митців, які оздоблювали обкладинки книг, періодики та ілюстрували друковані видання. Так, у ЦДАЗУ на зберіганні знаходиться журнал для дітей “Ранок” (ч. 1, Кам’янець-Подільський), віддрукований у 1920 р.¹⁴, ілюстрації до якого створені Петром Холодним (старшим) і Антоном Середою.

Степан Сірополко, український громадський діяч і педагог, у статті “Видавниче товариство “Зірка” в Кам’янці на Поділі. Спогади”, опублікованій у “Книголюбі” за 1927 р., знайомить читачів з історією цього журналу. Відкривав видання малюнок Петра Холодного “Ранок”. Також на його сторінках було розміщено ще шість ілюстрацій до тексту казок, виконаних цим художником¹⁵. С. Сірополко справедливо зауважує: “На жаль, сірий папір та слаба друкарська фарба не могли передати всіх відтінків оригіналу, але все ж таки всі ці ілюстрації зробили ефект на книжковому ринку Поділля”¹⁶. Сьогодні справедливо вважати, що, незважаючи на низьку якість друкарських технологій того часу, ілюстрації, створені відомими українськими митцями, є кращими серед зразків української книжкової графіки ХХ ст.

Аналізуючи матеріали української періодики, можна констатувати, що особливо плідним у житті Петра Холодного був 1928 р., адже цього року він здійснив робочу поїздку до столиці Франції. Повідомлення “Професор Петро Холодний в Парижі”, опубліковане на сторінках “Тризубу” (ч. 24) від 24 червня 1928 р.¹⁷, вказує на його приїзд зі Львова до Парижа. Напередодні у Львові митець завершив серію вітражів для Волоської церкви, де, на думку автора: “не тільки дав кращі зразки суто української іконографії, але й прокладає нові шляхи в самій техніці цього роду мистецтва”¹⁸.

Метою подорожі до столиці Франції був збір матеріалів для написання картини на замовлення Музею ім. С. Петлюри в Парижі – “Смерть Пана Отамана”. Принагідно 16 червня 1928 р. у приміщенні Українсько-Кавказького клубу “Незалежність” з ініціативи Української Об’єднаної Громади у Франції професор прочитав відкриту лекцію “Об’єкт мистецтва і фізичний його вираз в пластичному мистецтві”, віднісши до предмету мистецтва саме духовний, а не фізичний стан, що, без сумніву, знайшло відгук і в його творчості.

Згодом, у 1931 р., сучасник Петра Холодного В. Прокопович напише, що “через навал роботи за-для шматка насущного хліба, оте вигання метрів, та пізніше через хворість, проекту того він не здійснив”¹⁹. 7 червня 1930 р. після тривалої хвороби Петро Іванович Холодний помер. Передчасна смерть художника стала приводом для написання його товаришами та колегами численних спогадів, статей в його пам’ять, що, без сумніву, є цінним джерелом при дослідженні постаті П. Холодного як громадсько-політичного діяча і як митця.

На сторінках друкованого органу Українського центрального комітету (УЦК) в Польщі “Шляхом незалежності” (ч. 2, Варшава) за 1930 р. було опубліковано текст виступу голови УЦК Миколи Ковальського “Проф. Петро Холодний (Замість некролога)”²⁰, проголошений під час похорону. У статті громадський діяч вказує на важливу роль Петра Холодного як педагога на посадах асистента кафедри фізики Ки-

ївської Політехніки та директора Київської комерційної школи у його молоді роки. Відзначає активну участь Петра Івановича в громадському, культурному житті країни та політичну діяльність у складі уряду УНР у Києві, а згодом – у Кам'янці та в екзилі у Тарнові²¹.

Після ліквідації урядового апарату Державного Центру УНР у Тарнові важливим етапом життя Петра Холодного, за свідченнями М. Ковальського, став львівський період. Перебування митця у Львові відзначилося активною мистецькою діяльністю та організацією художником потужних мистецьких заходів. Саме в ці роки він творив у іконописному жанрі, здійснив чимало настінних розписів та вітражів. За твердженням М. Ковальського, Петро Іванович уміло консолідував українську еміграцію у Львові та репрезентував перед галицьким суспільством державну концепцію УНР²².

У цьому ж номері видання було вміщено повідомлення “Над могилою П. І. Холодного”, яке інформує про прибуття на похорон представників уряду УНР, родин Лівичьких, Сальських та численних громадських організацій Польщі, ЧСР і Львова²³.

Високу оцінку творчості Петра Холодного (старшого) дав також український мистецтвознавець Микола Голубець у статті “Петро Холодний (1876–1930)”, опублікованій у “Літературно-науковому віснику” (ч. VII–VIII, Львів-Тернопіль) за липень–серпень 1930 р.²⁴ М. Голубець вважав, що він був не просто художником, а й педагогом, політиком, “терпеливим відкривачем таємниць хемічних сполук”, “невтомним риболовом”. Основою творчості Петра Холодного мистецтвознавець вбачав як його таланти, так і досягнення попередників: “Петро Холодний не починав з нічого й не творив у порожні. За собою чув він досягнення – Шевченка, Мартиновича, Васильківського і Кричевського, поруч і біля себе відчував приспінений стук творчих серць – Бурачка, Мурашка, Нарбута, Бойчука й цілої кавалькади їх молодих учнів...”²⁵.

У згаданій вище статті в пам'ять митця М. Голубець послідовно розкрив етапи творчого становлення Петра Холодного – від молодого аматора, учня вечірніх курсів у школі Мурашка – до майстра своєї справи. Автор виділив основні етапи творчості художника, пов'язані з освоєнням ним нових технік та жанрів. Початковий етап творчості Петра Холодного він характеризує тяжінням до творення пейзажних та портретних етюдів. Згодом художник, розвиваючи свої навички, набув риси “маляра-оповідача”. На його картинах “Дівчина і пава”, “Ой у полі жито”, “Похід Ігоря на Половців”, “Староукраїнський город” вимальовуються не конкретні сюжети, а постає ціла оповідь. Зрілість таланту Петра Холодного, на думку його сучасника, знайшла вираження у релігійному малярстві, що у творчій спадщині митця представлено станковим живописом, вітражами Успенської церкви у Львові, рукописними мініатюрами на іконостасі та стінах семінарської каплиці у Львові²⁶.

М. Голубець зауважив, що митець, вихідець із наддніпрянської України, “став представником і творцем галицької української сітки всеукраїнського мистецтва і в цьому характері увійде він до історії”²⁷.

Вшануванню пам’яті Петра Івановича Холодного у першу річницю його смерті приурочено ряд статей та спогадів, що вийшли друком у тижневику “Тризуб” (ч. 24) від 21 червня 1931 р. Глибокий психологічний портрет митця створює М. Ковальський у своїй статті “Уривки з спогадів. (Із розмов з П. І. Холодним)”²⁸. Автор оповідає один із сюжетів літа 1922 р. та відтворює розмову з П. Холодним під час риболовлі на околицях Тарнова.

Другий сюжет розповідає про візит П. І. Холодного до Парижа у 1928 р. М. Ковальський у своїх спогадах наводить конкретні миті життя художника, які дуже точно відтворюють його цінності, принципи, відношення до своєї справи. Громадський діяч згадує: “... П. І. не міг покинути Луврського Музею, де був багато разів, як просиджував там години, аж до того, що служники мусіли нагадувати йому, що музей закривається. І все роздивлявся, робив нотатки, нариси, шкіци...”²⁹. Подібну уважність до деталей автор відмічає і під час збору Петром Холодним матеріалів для картини вбивства Головного Отамана Симона Петлюри. Художник робив ескізи з місця злочину у різні години дня, вивчаючи освітлення вулиці, знайомився із результатами розслідування справи та розпитував людей про цю трагедію³⁰.

На увагу дослідників, безумовно, заслуговує і стаття міністра пошт і телеграфів уряду УНР Іларіона Косенка “Спогад про П. І. Холодного”, опублікована у цьому ж числі тижневика³¹. Автор робить екскурс у минуле, до травня 1920 р., коли відбулося його знайомство з міністром народної освіти Петром Івановичем Холодним у Вінниці. Політик згадує, що на засіданнях Ради народних міністрів П. І. Холодний рідко брав слово, а найчастіше робив портрети-ескізи своїх колег. Міністр відмічає: “Він народився естетом і тому в природі, людях, у житті нації, громади, всюди шукав гармоній і краси; через те й сам був гармонійним, таким заспокоюючим і морально і естетичним...”³².

У річницю смерті П. Холодного сказав своє слово і його товариш В. Прокопович у публікації “Пам’яті П. І. Холодного”³³. Стаття розкриває не лише творчий шлях митця, а й його діяльність на політичній та громадській ниві. Це спогади, в яких автор окреслює основні грані особистості П. І. Холодного. Розпочавши з його педагогічної діяльності, В. Прокопович детально зупиняється на його постаті як політичного діяча періоду національно-визвольних змагань на посаді міністра освіти та відзначає його роль для єднання еміграції у період перебування уряду у Тарнові.

Не обійшов увагою В. Прокопович і мистецьку діяльність Петра Холодного. Він відзначив, що розквіт творчості митця припадає на

львівський період³⁴. Автор статті справедливо зауважує: “Він зростав поволі, але в результаті його невтомної праці, напруженого творчого горіння знайшов себе, – свою власну манеру, виграцював своєрідну техніку. [...] Його майстерня завжди була ніби лабораторією, де він, використовуючи досвід попередників – старих наших майстрів, шукав спробу пристосувати вироблене ними до сучасних вимог”³⁵. Також В. Прокопович відмітив історичну цінність портретів Петра Холодного – цілу галерею видатних діячів доби визвольних змагань поч. ХХ ст., що сьогодні виступають джерелом для дослідження цього періоду.

Вочевидь, що спроби оцінки творчості Петра Холодного та його внеску у розвиток українського мистецтва з’явилися в перші роки після його смерті. У серпневому числі місячника “Наша культура” (кн. 5, Варшава) за 1935 р. уміщено статтю Володимира Січинського “Література з українського пластичного мистецтва за роки 1932–1934”. Автор інформує, що у Празі в серії “Майстри українського мистецтва” вийшла друком брошура Роберта Лісовського про Петра Холодного. Також у “*Biuletyn Polsko-Ukraiński*” Павло Ковжун опублікував статтю про Петра Холодного (старшого)³⁶. Зазначимо, що такі наративні джерела, як спогади товаришів і соратників художника, виступають незамінним джерелом у вивченні творчості митця, хоча й мають слід особистих ставлень.

Творчість Петра Холодного (старшого) знайшла високу оцінку серед його сучасників. Про це також свідчить невеличке повідомлення під заголовком: “Пошукуємо плакату П. Холодного”, опубліковане у “Господарсько-кооперативному часописі” (ч. 47, Львів) від 28 листопада 1937 р. Так, Ревізійний Союз українських кооператорів оприлюднив оголошення наступного змісту: “У кого зберігся ще пропагандивний плакат П. Холодного, виданий з нагоди 1-го Кооперативного Свята у Львові в 1926 р., просимо відступити його до музейної збірки Р.С.У.К.”³⁷. Очевидно, навіть звичайна робота плакатного типу, виконана майстром своєї справи, стала неабиякою цінністю та прикрасою музейної установи.

Огляд численних повідомлень, статей, спогадів, що виходили друком на сторінках українських періодичних видань в Галичині та за кордоном, дає повне право віднести їх до важливих джерел для вивчення постаті митця – Петра Холодного (старшого). Прижиттєві та посмертні публікації несуть інформацію про творчі досягнення художника, організацію ним мистецьких заходів у Львові та його участь у виставкових проектах за кордоном. Матеріали української періодики розкривають ставлення Петра Холодного до своєї справи, його підходи до виконання тієї чи іншої творчої роботи, що, водночас, свідчить про нього як особистість. У цілому, комплекс документів, що зберігається в ЦДАЗУ, відтворює постать Петра Івановича Холодного – всебічно розвиненої

людини, громадсько-політичного діяча і талановитого митця, що присвятив своє життя служінню українському народу та його культурі.

¹ В українській історіографії до імені Петра Холодного прийнято додавати уточнення “старший” з метою розрізнення з його сином Петром Петровичем Холодним (1902–1990). До імені останнього додають приписку “молодший”.

² ЦДАЗУ (Центральний державний архів зарубіжної україніки). Ф. 15. Оп. 1. Спр. 129. Арк. 105зв.

³ Див.: *Осташко Т. С.* З історії літературно-мистецького життя в Україні за часів Центральної Ради//Український історичний журнал. 1998. № 3. С. 24–38; *Куриленко Г. О.* Державна та культурно-освітницька діяльність П. І. Холодного в м. Тарнові (1920–1921 рр.). URL: <http://www.infolibrary.com.ua/books-text-11029.html>; В ім'я України. Петро Іванович Холодний (1876–1930 рр.): монографія/Даниленко В. М. та ін. Хмельницький: ПП Мельник А. А., 2006. 206 с.; Петро Іванович Холодний (1876–1930 рр.). Життя в ім'я України: зб. статей і повідомлень за матеріалами Всеукраїнського круглого столу (14–15 грудня 2006 р., Кам'янець-Подільський держ. ун-т). Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2007. 228 с.; *Трембіцький А. М., Трембіцький А. А.* Митець Петро Холодний і його картина “Ой у полі жито...”//Діячі освіти, культури і науки на Поділлі, 2012. Т. 19. С. 187–202; *Телячий Ю. В.* Культурно-освітня діяльність Петра Холодного в дослідженнях С. О. Сірополка//Наукові праці Кам'янець-Подільського національного ун-ту імені Івана Огієнка. Сер.: Бібліотекознавство. Книгознавство, 2013. Вип. 3. С. 114–117.

⁴ ЦДАЗУ. Ф. 15. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 18.

⁵ Там само. Спр. 29. Арк. 230зв.–239зв.

⁶ Там само. Арк. 231.

⁷ Там само. Арк. 234.

⁸ Там само. Арк. 236зв.

⁹ Там само. Спр. 115. Арк. 144зв.

¹⁰ Там само. Спр. 51. Арк. 13зв.–14.

¹¹ Там само. Арк. 12зв.

¹² Там само. Спр. 149. Арк. 90зв.–91.

¹³ Там само. Арк. 91.

¹⁴ Там само. Спр. 37.

¹⁵ Там само. Спр. 149. Арк. 115зв.–116зв.

¹⁶ Там само. Арк. 116 зв.

¹⁷ Там само. Спр. 123. Арк. 123зв.–124.

¹⁸ Там само. Арк. 123зв.

¹⁹ Там само. Спр. 129. Арк. 108зв.

²⁰ Там само. Спр. 86. Арк. 134 зв.–135зв.

²¹ Там само. Арк. 134зв.–135.

²² Там само. Арк. 135зв.

²³ Там само. Арк. 143–143зв.

²⁴ Там само. Спр. 32. Арк. 174 зв.–176зв.

²⁵ Там само. Арк. 175зв.

²⁶ Там само. Арк. 176–176зв.

²⁷ Там само. Арк. 175.

²⁸ Там само. Спр. 129. Арк. 109 зв.–113зв.

²⁹ Там само. Арк. 112.

³⁰ Там само. Арк. 113–113зв.

³¹ Там само. Арк. 123–124.

³² Там само. Арк. 124.

³³ Там само. Арк. 104 зв.–109зв.

³⁴ У статі “Дещо про наше малярство” (“Господарсько-кооперативний часопис”, Львів, ч. 4, 26 січня 1936 р.) інформується, що в ході визвольної боротьби “під натиском більшовицької інвазії” з Наддніпрянської України до Галичини перебралося чимало художників, серед яких П. Ковжун, Р. Лісовський, М. Бутович, а також П. Холодний та його син. Власне, виникли дві школи – О. Новаківського та П. Холодного (старшого). Вони спричинили по-жвавлення мистецького життя на західноукраїнських землях. Див.: ЦДАЗУ. Ф. 15. Оп. 1. Спр. 16. Арк. 40зв.

³⁵ ЦДАЗУ. Ф. 15. Оп. 1. Спр. 129. Арк. 108.

³⁶ Там само. Спр. 72. Арк. 83.

³⁷ Там само. Спр. 19. Арк. 224.

Based on the documents of the Central State Archives of Foreign Archival Ukrainianica the article highlights artistic activities in 1920-1930 years (during emigration) of famous Ukrainian artist, social and political activist, scientist and educator Petro Ivanovych Kholodnyi. The article also considered how contemporaries evaluated the contribution of the artist to the development of Ukrainian culture.

Key words: Petro Kholodnyi; the artist; social and political activist; periodicals; exhibitions; emigration.